

F. S. PIREC:

Boj na Kosovem polju.

osovo je tisto ime, ki prešine slehrnemu sinu hrabre Srbije kosti in mozeg, zakaj na Kosovem je pokopana slava nekdaž tako krepkega carstva srbskega; na Kosovem polju spiijo junaški pradedje zatiranega in toliko let v železne sponе vkovanega naroda. Boj na Kosovem polju kaže očito, kako rodi sebičnost neslogo, nesloga — pogin.

Zadnji srbski car je bil Lazar. Nastopil je vlado leta 1376. Venčan je bil slovesno vpričo patriarha srbskega in poslancev carigrajskih. Slavno in svetlo je caroval car Lazar na slavnem prestolu slavnih prednikov. Pa sijajni dnevi so kmalu minili, nastopili so skrbni in nemili dnevi. Črni, hudourni oblaki se privlečejo nad lepo Srbijo.

Turški sultan Murat I., grozen in ljut, kakor krvoželjni tiger, se bliža s svojo nebrojno, brezpašno vojsko, grozeč poteptati sveti križ, pokončati ime kristjansko, izpremeniti v puštinjo cvetoče dežele — zatreti evropsko omiko. Že je podjarmil narod bolgarski, in zdaj se je napotil nad srbski narod.

Car Lazar, zapazivši silno nevarnost, pošlje k Madjarom, pošlje h knezu bosenskemu prosit pomoči, pa je ne dobi, medtem ko Turkom vedno bojne čete prihajajo in se jim družijo. Usoda se je kasneje grozno maščevala nad sebičnimi sosedi; tudi ti so zapadli polmeseču, tudi ti so postali robi turške oholosti.

Da bi odvrnil sramoto Kristovi veri in mili domovini, pošlje car Lazar še enkrat poslance do pravoslavnih knezov, da bi mu pristopili in pomagali se bojevati proti krutemu sovražniku. In res, sedaj ni bilo zaman. Sorodni bolgarski, albanski in tesalski zavezniki mu sporoče, da se hočejo z njim zediniti in otresti turški jarem. Z zaupanjem in pogumom

je navdušilo to poročilo carja Lazarja. Že je v duhu radosten gledal kristjanske pokrajine oproščene oholega sovražnika, že je videl Turka ponižanega, premaganega, iztiranega z balkanskega polotoka; videl je sv. vero oteto, povzdignjen sv. križ. Pa žalibog, v vojsko kristjansko se vrine pogubljiva nesloga.

Najveljavnejša poveljnika srbske vojske sta bila Vuk Branković in Miloš Obilič, zeta carja Lazarja.

Vuk Branković je bil najmogočnejši knez vse carovine, zakaj bil je visokega rodu in carjev namestnik v več pokrajinah. Miloš Obilič pa je bil bornih staršev sin, ali hrabri čini so ga bili povzdignili visoko in mu pridobili carjevo hčer za soprogo.

Med tema junakoma je nastal usodepoln razpor, ki je po njem propadla starodavna Srbija.

Vzrok razpora pa je bil ta-le: Vukasova, soproga Miloševa, hvali pogum svojega moža; njena sestra Milica pa slavi hrabrost Vuka, svojega soproga. Beseda da besedo. Milica zasramuje Miloša, Vukasova se raztogoti in udari sestro po licu. Od jeze ihte, gre Milica k soprogu, da mu pove in razodene razžaljenje in zaničevanje, ki ji je došlo po sestri.

Vuk pokliče Miloša na dvoboj, bodisi, da osveti razžaljeno soprogo, bodisi da mu je častilakomno in zavidljivo srce tako velevalo. Nerač je car Lazar dovolil v dvoboj. Izid je bil sramoten za Vuka, zakaj Miloš ga je premagal in vrgel s konja, pa vendar nič poškodoval.

Te sramote Vuk ne more prenašati. Sklene se maščevati, in ker druge prilike ne dobi, črni Miloša pri carju, da mu ni zvest, da je v skrivni zvezi s Turki, da je izdajalec očetnjave. Tako je vrlega Miloša pri carju oskrnil hinavec, ki je sam v zlobnem srcu nosil in gojil naklep izdajstva.

Medtem se vedno bolj bližata srbska in turška vojska. V južni Srbiji, na Kosovem polju, na široki planjavi se postavita druga drugi nasproti, pripravljeni za krvavi boj. Da bi se prepričal, je li Miloš zvest ali ne, povabi car Lazar zvečer pred bitko svoje vojskovodje na večerjo. Ko so bili dobre volje, prime Lazar za čašico in, proti Milošu se obrnivši, mu napije, rekoč: »Tebi napijam, Miloš Obilič, čeravno me boš v jutrišnji bitki izdal sultanu.«

Milošu so te nepričakovane besede razdvojile srce. Ves osupel skoči na noge, zgrabi za kozarec in, opravičujoč se zoper sumljivo mnenje, priseza carju pri vsem, kar mu je sveto in drago, da mu hoče jutri pokazati, da je zvest svojemu gospodu in carju, zvest domovini, zvest sv. veri.

Drzna misel mu pride, naznani jo samo svojima junaškima prijateljema, pobratimoma Milanu Topliču in Ivanu Kosačiču. Vsi so enih misli, vsi brezmerno pogumni. Drugi dan zarana se napotijo trije junaki v turški tabor, da bi umorili poveljnika Murata in tako pripravili sovražno vojsko v nered in zmotnjavo. Pa ravno to, da je Miloš tako natihem zapustil srbski tabor, je rodilo slab sad. Mislili so car in drugi, da je

Miloš res izdajalec, in da je gola resnica, kar je rekel Vuk Branković. Zato nastanejo homatije v srbski vojski, in ni nedostajalo takih, ki so carju svetovali, naj se dobrovoljno poda Turkom. Ali car Lazar je bil drugih misli. Pogumno, kakor se spodobi carju slavne Srbske, nagovori vojsko ter jo tako vzplameni, da se z besnim pogumom in z neomahljivim zaupanjem vzdigne proti krvoločnemu vragu.

Medtem pride junak Miloš s svojima pobratimoma v turški tabor. Tu naznani po navadnem običaju, da je prišel v miru k Muratu. Seveda je bil Turkom zavoljo slave prav ljub begunec, kakor so mislili. Precej ga odvedejo v sultanov šotor. Vanj stopivši, se Miloš globoko prikloni, poklekne in stori, kakor da bi hotel sultanu poljubiti roko, pa naglo kakor blisk izvleče skrito bodalo ter ga porine Muratu v prsi. Sultan strašno zakriči in se zvrne. Zdaj planejo na Miloša okolo stoječi Turčini. Miloš, hoteč se rešiti, skoči iz šotora in jih mnogo pobije, preden sam ranjen ne obnemaga in ne pade. Sultan je še nekoliko časa živel, dajal še povelja in k srmti obsodil carja Lazarja.

Pa preden se je razglasilo v srbskem taboru, da je sultan Murat umorjen, je prestopil izdajalec Vuk k sovražniku z oddelkom, ki mu je zapovedoval.

Najpogumejše se je bojeval oddelek, ki mu je bil poveljnik car Lazar sam. Že so se jeli Turki umikati, že se je zmaga nagibala na srbsko stran, a kričanje poveljnikov: »Maščujte smrt svojega gospoda!« je zopet navdušilo Turke. Vendar Srbi ne izgube poguma in srčnosti, dokler vidijo svetlega carja v prvi vrsti bojevati se. K nesreči obnemore konj Lazarjev, in ko hoče car drugega zasesti, ga njegovi izgreše. Malo potem vidijo Turke peljati Lazarjevga belca čez bojišče. Mislili so, da je car umorjen, in se spustijo v beg. Lazar se zopet prikaže, ali zamaš si prizadeva begajoče ustaviti in jih zopet urediti. Splošna zmešnjava potegne tudi njega s seboj, in moral je nehote bežati z drugimi vred. V tej zmešnjavi se prekucne v prekop, kjer ga sovražniki dohite in, kakor nekateri pravijo, kar na mestu ubijejo ali, kakor zopet drugi trdijo, ujamejo in odvedejo pred umirajočega Murata, da bi polajšal sultanu smrt s svojo smrtjo. Pravijo, da je car Lazar Miloša Obiliča še živega našel v šotoru sultanovem, in da je neki ta padel pred carja ter mu vse povedal in odkril.

Turki, ki so tudi močno trpeli, si niso upali zasledovati begajočih; samo prelepo polje so na dolgo in široko okolo požgali in pokončali sultanu Muratu v spomin pa napravili na Kosovem polju velikansko grobljo.

Branković se je že veselil, meneč, da bo zdaj on ako ne kralj, pa vsaj knez srbski, a opekel se je. Muratov naslednik, Bajezit, je postavil na Lazarjev sedež rajši vdovo carjevo Milico, pa sina njenega Štefana Lazarjeviča, zato pa mu je morala plačevati letni davek in mu dala hčerko za ženo. Branković je hotel pozneje Milico in njenega sina po sili izpodrinuti s prestola, a sultan Bajezit ga je dal ujeti in v ječi zastrupiti (1398). Tako je končal izdajica Vuk Branković.

Truplo Lazarjevo so našli in izkopali Srbi po velikem trudu na Kosovem polju šele tretje leto po nesrečni bitki in ga prenesli v Ravanico. V prelepih narodnih pesmih slavi srbski narod junaškega kneza Lazarja in vrlega junaka Miloša Obiliča; nesrečnega Brankoviča pa se spominja le z bridkimi besedami: »Žalostna mu majka!«

Po nesrečni bitki na Kosovem polju (na sv. Vida dan, 15. rožnika leta 1389.) je srbsko carstvo hitro propadalo in se končno popolnoma razrušilo. Čez štiristo let je žulil turški jarem viteškega Srba. A v začetku tega stoletja, ko je turška oholost prirasla do vrhunca, ni mogel več životariti hrabri sin srbski, ampak je otrešel žuleči jarem nevrednega robstva, raztrgal trde sponе svoje sužnosti in si slavno priboril zaželeno, zlato svobodo.

□□=====□□

Pozdrav.

*Zdravo bodi, solnčece,
ki si prišlo spet
čez zelene holmčece
zemljico ogret!*

*Težko pač so čakale
nate rožice,
grenke solze plakale
so ubožice.*

*Težko tudi čakali
smo te v sobi mi,
ker pod mračno nas nebo
dedek pustil ni . . .*

Borisov.

Ulica v Plovdivu

□=====□